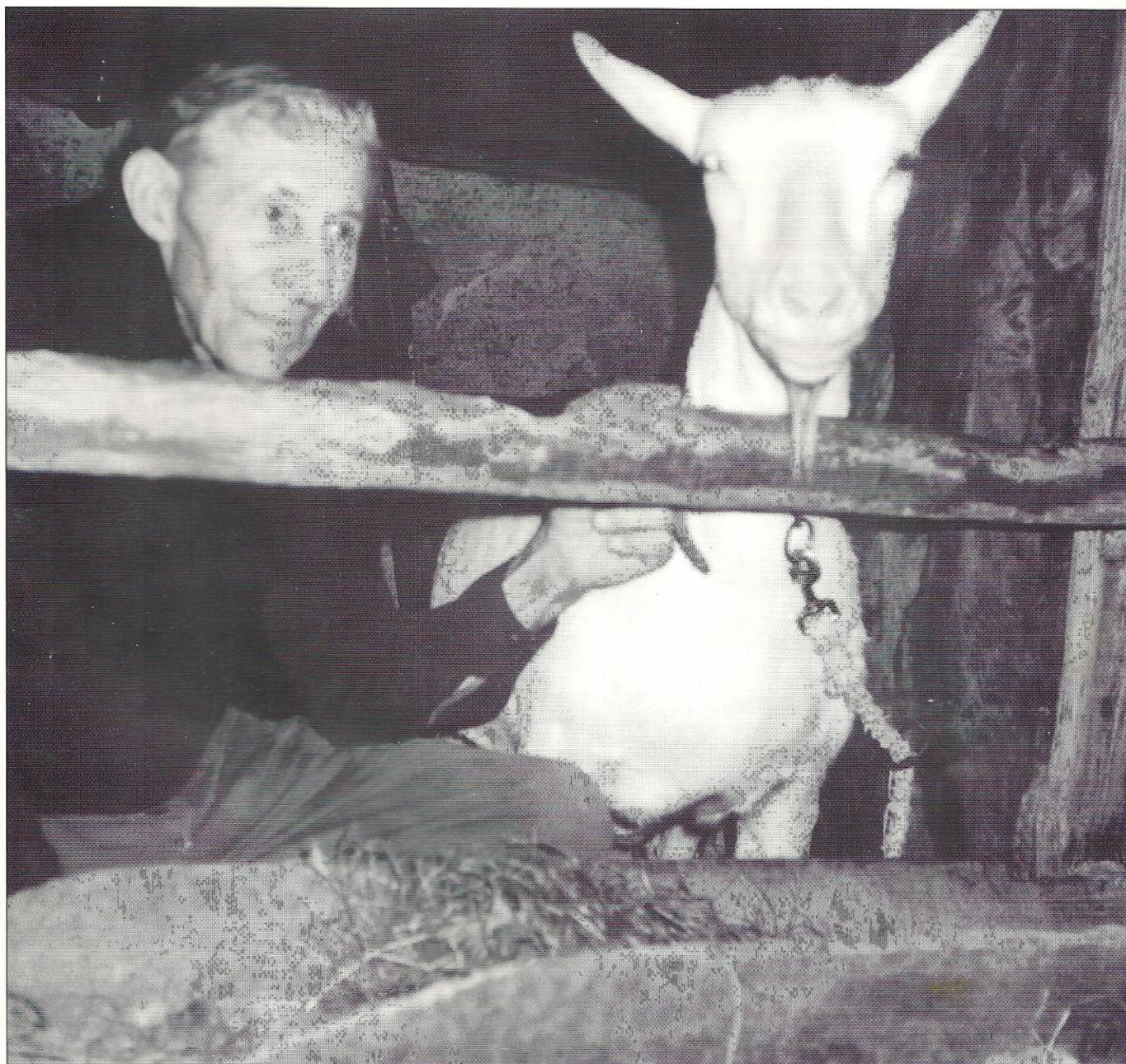

DE ZWERFSTEEN

PERIODIEK ORGAAN VAN DE HISTORISCHE VERENIGING STEENDEREN

*Arend Jan Hebbink
(1911 - 1995)*

*Behoud van ons Cultureel Erfgoed
De Havezathe "Holthuysen"
Klassieke Hanekraaiwedstrijd*

*Wessel Wisselinks' Opschrijfboek
Een bescheiden boer is niet meer
Ouderwets Broed in een hooiberg*

96/1

maart 1996

VOORWOORD...

Beste leden der Historische Vereniging Steenderen,

vorig jaar waren wij bescheiden met één uitgave van onze Zwerfsteen. Dit jaar twee Zwerfstenen en krijgen de bestellers van ons boek "Over de drempel van 1996" ook nog vele interessante artikelen van markant Steenderen en zeker waar voor hun geld. Zeg maar gerust een 'karrelading met zwerfstenen'...

Het schrijversteam heeft reeds eelt op de vingers.

Een verrassing...

Ons boek krijgt nu ook nog een opberg-cassette, Steenewald is tenslotte ook maar één keer duizend jaar oud. In feite spreken wij van een dubbele korting voor onze leden!

Het boek is -zoals dat nu officieel heet- in productie en voor de avond van de officiële presentatie krijgt U later een persoonlijke uitnodiging, zo ook de bestellers van het boek.

Steenderen tien eeuwen..! Wat een tijd en dan nog te bedenken, dat "rendierjagers" hier ca 1000+ jaren geleden woonden, gezien o.a. de vuistbijlen die op de hoge zandruggen in onze omgeving zijn gevonden en trouwens nóg liggen!

Hebben de archeologen over enige honderden jaren ook nog werk, want de geschiedenis valt nooit in te halen. We bouwen maar door aan onze toekomst en maken steeds weer nieuw verleden...

Als mede-redactielid terugkijkend op het maken van interviews voor het jubileumboek, doet het me een groot genoegen hier in zo'n geestelijk rijke gemeenschap te mogen wonen. Gewoon mensen zonder 'capsones' en vooral geen 'kale kak'!

Wij hebben een rijkdom aan markante persoonlijkheden in de gemeente Steenderen en vooral ook geestelijke- en artistieke rijkdom!

Horende óók van mijn collega-schrijvers was het een groot genoegen om de boer op te gaan en interviews af te nemen. Dank ook namens de collega's aan alle gastvrouwen en heren, waar wij op bezoek mochten komen.

Speciaal dank aan Monique Willems, die nu als centrale spil al die teksten voor het jubileumboek, geschreven met hanepoten, op een handtypemachientje, met of zonder schijf in een computerdossier verwerkte en nog steeds verwerkt. Alles in etappes en wij doen ons uiterste best de presentatiedag te halen. Welke dag dat gaat worden, wordt U persoonlijk bekend gemaakt!

Eén keer en nooit weer? Dat willen we niet zeggen... het is een karwei, dat je niet ieder jaar aan kunt pakken. We hebben 'A' gezegd en 'B' volgt!

Het redactieteam kreeg trouwens nog een 'veer'...

Ze kreeg via het overbekende Steenderens informele circuit uitnodigingen om nóg meer personen te komen interviewen, doch 'markant' is in alle ogen niet gelijk en gelukkig maar!

Overigens ben je natuurlijk ook de óver-bescheidenen vergeten en zelfs een geïnterviewde is ons nog vóór het verschijnen van het jubileumboek ontvallen...

We worden weer eens met de neus op de tijdelijkheid van dit aards bestaan gedrukt, dat is ons maar al te duidelijk geworden!

Bestellers van het boek...

Uw kleinkinderen lezen straks dit geschrevene, gefotografeerde en getekende in het jaar 2025 en zijn de dan nog beschrevenen niet op een paar handjes in levende lijve te tellen?

Late leden der HVS en bestellers van het boek hebben nog een kans gekregen voor f. 75,- de tekenbon van de Achtste Steen in te vullen en naar het PTT kantoor in de SUPERmarkt van Steenderen te brengen. Toch nog vergeten..? Stel U direkt in verbinding met de penningmeester, die de administratie voor het jubileumboek onder zijn hoede heeft. En daarna, op is op!

Zelf mocht ik wat historie in 'Steen'-deren voor U schetsen, tot zelfs met 'houten vingers' van de lage temperaturen en ik ging uiteindelijk maar in de vorstverlet. Dank U wel voor de vele bakkies van het zwarte goud, terwijl ik aan het schetsen was. Je krijgt een geheel andere kijk op ons monumentale bezit.

Dank ook de vele werkers achter de grenzen, die ons hebben geholpen. Aldus nu de afbouw van ons boek. Er moet nog behangen worden en de plintjes moeten er nog voor.

Uw geduld wordt straks ruim beloond en bij voorbaat onze excuses voor de verlate uitgifte.

Oh... voor ik het vergeet, ik moet mijn contributie voor het jaar 1996 nog overmaken, U ook?

Een jubileumjaar... en mag ik dan tot slot als voorzitter allen danken voor de nieuwjaarswensen aan Uw bestuur, doch evenzo U allen een goede gezondheid wensen in dit jubileumjaar. Met buurt- en straatgenoten aan het werk om de straat 'mooi te maken', wie weet nog een historische kermiswagen?

Maar vooral... Sámen maken wij er wat van!

Paul Kok, voorzitter

STEENDEREN BOUWT AAN DE TOEKOMST VAN ZIJN CULTUREEL ERFGOED...

Wat een activiteiten de afgelopen zomer- en najaarperiode, de restauratie-aannemers hadden dan ook één van de zeven 'vetste zomers' voor hun activiteiten, al volgt er meteen weer zo'n Elfstedenwinter. Wat gebeurde er zoal...

RK-SCHOOLGEBOUW TE BAAK

Pand uit 1920 met een prachtige ingangspartij. Plaatselijke architect Boerman had voor de gemeente een schets gemaakt in het schoolgebouw enige appartementen te bouwen. Het Baaks Belang en de HVS maakten 'historische amok' het pand te behouden, want plat en bungalowtjes? Dat toch niet?

vm. Aannemer Peelen BV kreeg de optie via tussenkomst van een projektontwikkelaar deze materie aan te pakken en de schets van Boerman ging -jammerge-noeg- in de prullebak en het plan werd drastisch gewijzigd. De één had graag Boermans' ramen met roeden -als in 1920- teruggezien, 't werd een ietsje meer eigentijdse vormgeving met behoud van oude elementen zoals de ingangspartij en de schoolgangen met zijn prachtige wandtegels.

De bouw ging niet zonder strubbelingen, doch nog voor de kerst 1995 zijn alle woningen opgeleverd en Baak heeft zijn historische gebouw behouden en de twee onder één kap bungalowtjes, die aanvankelijk na de sloop op deze plaats zouden zijn gebouwd moeten dan maar in de a.s. nieuwbouw opgenomen worden.

'De Zwerfsteen' is de kwartaaluitgave van de historische vereniging der gemeente Steenderen. opgericht d.d. 1 juni 1992

BESTUUR:

voorzitter:
Paul Kok, Wehmestraat 1a,
7221 BT STEENDEREN,
0575-451444

sekretaris
Yvonne Koning,
Paardestraat 7,
7221 NE STEENDEREN
0575-452624

1^e penningmeester
Gerrit Tijkken
Dr. A. Ariënsstraat 6,
7221 CC STEENDEREN
0575-451437

2^e penningmeester
Fred v.d. Mije
Hofstraat 4,
7223 LR BAAK
0575-441806

leden:
Geert Jansen,
Anjerstraat 12,
7221 AS STEENDEREN,
05755-2027

REDAKTIE

Verdi van Leuvensteijn-
Breukink,
Bronkhorsterweg 21,
7221 AB STEENDEREN,
05755-1868
Albert Aalderink,
Hoogstraat 42,
7227 ND TOLDIJK,
05755-2226
Wim Jansen,
Landlustweg 9,
7221 BS STEENDEREN,
05755-1658
Paul Kok,
Wehmestraat 1a,
7221 BT STEENDEREN
05755-1444

CONTRIBUTIE:

Bankrelatie:
NMS-bank, STEENDEREN
Bankrekening nr.:
68.52.89.710
t.n.v. de penningmeester van de Historische Vereniging Steenderen.
Postgirorekening van de NMS-bank is 43.45.500 m.v.v. Historische Vereniging Steenderen.

Wij verzoeken U bij lidmaatschapopgave gelijktijdig de contributie over te maken, Uw betalingswijze is tevens de garantie dat U in het ledenbestand bent opgenomen.

Contributie 1996:

f 25,- voor individuele lid
f 35,- voor echt)paren of
samenwonenden.

DIVERSE BOERDERIJ-RESTAURATIES IN ONZE GEMEENTE

't Doet de burger goed, dat vele boerderijen in 'de restauratie' zijn...

De boerderij van de familie Geurts aan de Paardestraat, een pand uit einde 19e eeuw op een geheel verrot gebintstel ging tegen de vlakke en het was een enorme partij stof en puin.

Wilger Geurts moest starten bij 'AF' en met bescheiden middelen en veel hulp van familie hadden de Geurtsen het casco nog voor de kerst onder de pannen, en in februari 1996 ook nog onder het riet. Complimenten en maak er iets moois van. Trouwens mooi uitzicht op het dorp...

De familie De Boer is al een klein jaar aan het werk aan de Molenkolkweg en de boerderij van wijlen de familie Smeenk is dan ook geheel 'los' geweest. Timmer-aannemer Rob Gosselink mocht er iets moois van maken. De rietdeken boven de hanebalken moest nog even wachten, omdat de subsidiepot pas weer per januari 1996 gevuld kon worden. Maar nu staat er weer een stukje historie van Steenderen 'rond de kolk', dat er wezen mag. Oh... familie De Boer, nu nog een mooie tuin met buxusrandpalmpjes rond die mooie Bronkhorster pomp?

Bofk..ten, daar aan de Molenkolkweg, één der mooiste bewaarde wegen van Steenderen. Alleen het asfalt moet er nog uit.

De Westendorps, wonen in het oosten aan de Paardestraat en hebben hun boerderij afgelopen zomer ook geheel kaploos gehad. Aan de boerderij was in de loop der jaren veel geknutseld en onderhoud en technische-constructieve verbeteringen werden dan ook in één handeling uitgevoerd. Een grote bouwkraan naast de boerderij -een beetje verscholen achter de Boeninksverraadde de bouwactiviteiten.

Er volgt nog een hooiberg en ook de bongerd krijgt een opknopbeurt. Juist... het zijn liefhebbers!

Een markante hoeve naast Café Beuseker krijgt een positieve face lift van de nieuwe bewoners. De voegies eruit en nieuwe, zo'n mooie witte voeg erin en de schilder mocht er weer een mooie standkleur op het hout strijken. Dit doet een dorp toch leven, nietwaar?

Huize Wisselink aan de Dorpsstraat, waar eens de bekende smid Wessel Wisselink woonde -zie artikel in deze Zwerfsteen- krijgt een grote opknopbeurt en na de winterstop weer een renaissance voor dit pand, waar de jongere generatie zich gaat vestigen. Zo'n nieuw voegje doet zo'n huis weer glimmen in de zonnestralen...

De familie Vis aan de Dr. A. Ariënsstraat woont inmiddels een klein jaartje in hun opgeknapte boerderij met een wat royale toegangspoort en in de voortuin een oude put.

De Ariënsstraat heeft toch wel iets, vooral in dit hoekje, dat een beetje een gemeentelijk 'Achterhoekje' is geworden na de ingebruikneming van de Dolfingweg. Maar dat zal de bewoners niet deren, integendeel! Mogen wij bij een volgende historische fietstocht een kijkje in de poort nemen...?

Dick Aalderink start met de restauratie van zijn ouderlijk huis, de boerderij "Den IJzendoorn" aan de hoek van de Covik en de 'route patat'. Een historische topboerderij in onze gemeente en door ambtelijke dwalingen of vergeetachtigheid nimmer tot Rijksmonument verklaard.

De temperaturen zaten hem de afgelopen maanden wel wat tegen -welke bouwvakker trouwens niet- doch dit

jaar krijgt de hoeve een grote mn. constructieve opknopbeurt.

Dick heeft nog een interessante bouwkundige vondst gedaan. Voorheen was de boerderij enige gebinten langer en de 'wonden' van deze ingreep zijn nog te zien. Mogen we nog eens kijken familie Aalderink jr?

En dan Café Heezen, in restauratietermen een 'Zevenklapper'...

Vanuit de HVS onze complimenten aan de familie Heezen jr.

Het Historisch Café heeft weer een prachtige uitstraling gekregen. Je zou bijna zeggen, het is té nieuw geworden, maar zo iets moet je eigenlijk over een paar jaar zien. Zo'n gebouw gaat dan leven, zowel van buiten als ook van binnen en mooi, dat pakweg voor en na de oorlog verwijderde bescheiden ornamenten weer zijn teruggekomen.

Een kleine, ook -bescheiden- kritische kanttekening... De originele 'spiraal' op deze zgn. wangen van de dakkapellen staat op de oude foto in het openbaar register van de RijksDienst voor de MonumentenZorg te Zeist! Deze ambtenaren fotograferen niet alleen Rijksmonumenten, maar ook méér moois en dat is Café Heezen! Maar we geven nog geen historische pluimen weg, doch hier zou er wel een op de plaats zijn.

Zeg Gerrit... vloekt zo'n windscherm niet een beetje om het terras. Zeker voor noppes, of geld toe..?

In Bronkhorst zagen we ook al zo'n "zo zo" windscherm. Denk er nog eens over na en een ambachtelijke timmerman kan er toch zo iets moois van maken. Een mooi karakteristiek hekje in donker standgroene spijltjes met een wit knopje erop. Oh... we begrijpen het al, ná de volgende kermis!

EN... HELAAS OOK SLOOP...

Het doet je hart zeer, zo'n bescheiden T-boerderij aan de Landlustweg naast het mooie boerderijtje van de familie Roeper. Wijlen Kees Wolsink woonde hier voorheen.

Restauratie van deze eenvoudige hoeve was niet haalbaar... dus plat en nieuwbouw!

Nu is het moeilijk in andermans knip te kijken, maar geeft straks nieuwbouw meer woongenoeven voor minder geld, dan een eventuele restauratie? Wel duurd, maar dan ook een huis met historische meerwaarde!

We horen het nóg: "Ik geef niets om die historische pruttel."

Gelukkig dachten ze er in Bronkhorst anders over in de vijftiger jaren, want als je deze gedachte doorzet missen onze nazaten in de volgende eeuw de monumenten van de 19e eeuw!

Aan de Paardestraat staat nu ook een historische boerderij van wijlen Arend Jan Hebbink te wachten op nieuwe bewoning. Laat ze alstublieft dit stukje 'paradijs op een terpje' behouden.

Gemeente Steenderen... pas op je nieuwe historie!

Zo verdween ook de oude hoogstambongerd, die Arend Jan Hebbink t.o. de pastorie aan de Wehmestraat jarenlang heeft bewerkt. Toch een verarming voor het cultuurlandschappelijk aanzicht van onze gemeente. De motorzaag ging erin en gelukkig bleef er nog een klein walletje vruchtbomenhout behouden...

Nog een kanttekening... via het informele circuit bereiken de HVS signalen, dat restauratie principalen het niet geheel tot geheel niet kunnen vinden met provinciale- en gemeentelijke opzichters van hun restauratie. Nu wil de HVS vooralsnog 'de kool en de geit sparen' en vooral partijen adviseren eens naar elkaar te luisteren! Trouwens, opzichters... U bent er voor óns en met

overredingskracht en historisch besef en interesse kweken, bereiken we veelal meer goodwill dan met de bekende botte -verbale- bijl. Aan de andere kant moet de principaal ook eens iemands vakkundige kennis accepteren en begrijpen, dat deze opzichters veelal door de wol geveerd zijn en hem willen behoeden voor misstappen!

Juist... 't is een kwestie van brengen en omgangsvormen op gelijke voethoogte. Nietwaar heren? Wat minder op de strepen staan en een periodiek verstandig gesprek tussen architect, opdrachtgever, bouwer en overheid... Zou dat helpen om ons monumentale bezit in vreugde te behouden voor ons nageslacht?

GEMEENTELIJK MONUMENTENBELEID...

Je moet de kat niet op het spek binden, maar de kranten staan er tegenwoordig vol van. De gemeente Steenderen had cq heeft nog rond de 160 gemeentelijke monumenten en straks 1996+ misschien nog een honderdtal over?

Hoe komt het nu, dat iets pakweg 10 of meer jaren geleden tot gemeentelijk monument 'gebombardeerd' is en nu ineens niet meer is... Geld? Illegale verbouwingen of geen onderhoud en dreigende sloop?

Heeft zo'n gemeentelijke monumentenlijst nu wel of geen zin met -mogelijk- een zwalkend financieel beleid.

De duimschroeven worden van hogerhand aangedraaid en is gemeentelijke monumentenzorg straks een stiefkindje?

Iets voor een verenigingsavond komend najaar?

GEPIEP EN GEFLUIT IN DE GROND...

Ons kersverse bestuurslid Fred van de Mije te Baak is een liefhebber om in de vakanties langs oude waterlopen, waar eens de Romeinen voeren, met zijn metaaldetector de grond af te speuren naar net dat muntje, dat die dienstplichtige soldaat pakweg rond twintig eeuwen geleden uit zijn bescheiden geldbuidel heeft verloren.

Zo zien we soms deze liefhebbers in oude steden aan het werk. Kijk maar eens aan de rand van de batterijen van Doesburg en ook rond Bronkhorst. Er wordt geploegd en er komt wat oudheid naar boven.

In de volgende Zwerfsteen zal Fred ons meenemen op zijn metaal'vangst' en dat allemaal volgens de regels, die er voor staan!

Zeg... weet U nog hoe een cent er uit ziet? Hoe ziet zo'n cent eruit, als hij straks vijfhonderd jaar in de grond heeft gelegen?

LAATSTE NIEUWS

Ingaande maandag 25 maart 1996 gaat de Evangelische Omroep op Nederland 2 rond 21.30 uur gedurende acht weken een programma uitzenden over het leven aan de Gelderse IJssel. De rivier is telkens de rode draad door het programma, dat gaat over het leven op het water en aan de oevers van de IJssel. Boeren, natuurliefhebbers, pontbazen, palingvissers, beroeps- en recreatievaart en nog vele interessante onderwerpen komen in de acht weken aan de orde.

Komt het zien...

Holthuysen in 1832.
Ononderbroken omlind het
terrein van Esken Huetink;
onderbroken dat van Assuera
Johanna Baronesse
Schimmelpenninck van der Oye.

DE HAVEZATHE "HOLTHUYSEN" BIJ STEENDEREN...

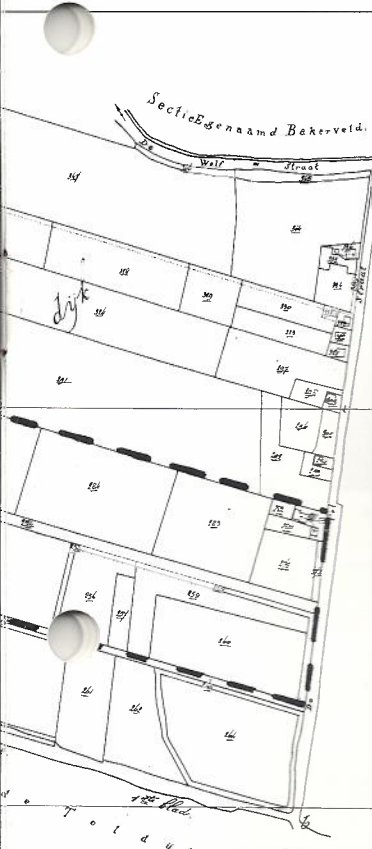
Hoeveel voorbijgangers zouden er op de gedachte komen, dat er wel eens een kasteel gestaan kon hebben bij de boerderij van IJsseldijk aan de Toldijkseweg 39? Niemand toch?

De herinnering daaraan was ook in de vorige eeuw al vervaagd, want A.J. van der Aa weet er in zijn in 1844 verschenen deel van het "Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden" niet meer dan het volgende van te vertellen:

"Het huis, dat rondom in grachten gelegen was, is reeds sedert vele jaren gesloopt en de grachten gedempt. Ter plaatse waar het gestaan heeft ziet men thans eene boerewoning. De daartoe behoord hebben de gronden, beslaande eene oppervlakte van ongeveer 20 bunder, worden in eigendom bezeten door verschillende eigenaars."

De oudste geschiedenis van Holthuysen is erg ondoorzichtig. Het goed moet eens deel uitgemaakt hebben van een veel groter goed, namelijk van "'t Goet te Bakerweerde", maar moet daarvan al zo'n vijf eeuwen geleden van afgespleten zijn.

Dr. A. ten Doesschate wijdt in zijn boekje "Iets uit de geschiedenis van Steenderen en Bronkhorst" (1919) een halve pagina aan dit huis. Als eerste eigenaar noemt hij Ingeman Spaen van Holthusen, die in 1355 bezitter is. De naam Spaen vinden we ook terug in de naam Spaensweert bij Bronkhorst. Een eeuw later hebben de (Van) Spaen's het goed al niet meer in eigen-

dom, want een volgende eigenaar is Otto van Kecken, wiens niet bij naam bekende echtgenote in 1454 nog in leven is. Opgevolgd worden zij door hun zoon Bernt, echtgenoot van Bertha van Hetterscheid. Diens zoon Otto, gehuwd met Aleid van Brantsenburg (van de Havezathe bij Baak) is richter van Steenderen in 1487, terwijl de zoon uit dat huwelijk, Bernt van Kecken tot Holthuizen en Steenre van 1555 tot 1589 in de Ridder-schap voorkomt. In 1540 was hij in het huwelijk getreden met Agnes Splinter.

De Van Kecken's of Ke(e)ken's blijven nog een tijdje bezitter. De volgende is weer een Otto, die in 1625 overleed. Uit zijn huwelijk met Catharina van Beverveurde had hij een dochter Anna of Agatha, die in 1603 in de echt verbonden was met Johan van Coevorden tot Scherpenzeel (te Goor) en het is bekend dat zij een aanzienlijke bruidschat mee ten huwelijk bracht. De Van Keeken's moeten er dus warmpjes bij gezeten hebben.

Het tijdperk 'Schimmelpenninck van der Oye'

Agatha's broer Sweder, die op Holthuysen opvolgde, huwde in 1608 Anna van Hoevell en hun dochter Anna Catharina zal de laatste Van Keeken op Holthuysen zijn. In 1630 wordt zij in de echt verbonden met Jacob Schimmelpenninck van der Oye, die in 1660 het Huis Voorstonden van zijn moeder Anna van Wisch zal erven. Na het overlijden van Anna Catharina zal hij hertrouwen met Woltera van Brienen, die in 1677 overleed, hem drie kinderen nalatende.

In 1657 wordt Assuerus Schimmelpenninck van der Oye beleend met de:

"Adeliche havefaat HOLTHUYSEN genoemd, onder den kerspel van Steenre gelegen, mit allen sijnnen appende dependentien (= lusten en lasten) van dien, grafen, cingelen, huysen, holtgewass, dicken, bouw- ende weylanden,..."

In 1668 zal hij in het huwelijk treden met Assuera Kreyneck, een telg uit een bekend en rijk Zutphens geslacht.

Assuerus moet al vóór 1675 overleden zijn, want in dat jaar wordt zijn dan nog onmondige zoon Alexander beleend. Deze Alexander was de oudste van een tweeling met zijn broer Gerhard Jurriën en zal in 1701 een huwelijk aangaan met Anna van Appelthorn, wier moeder Anna Kreyneck was. Op Holthuysen hebben zij nooit gewoond, want dat huis bestond toen al lang niet meer.

In de "Geographische Beschrijving van de Provincie Gelderland", verschenen in 1772, kan men o.m. lezen: "Holthuysen, is een Havezathe bij het Dorp Steenderen, een halve Myl beoosten den Yssel, tusschen Deventer (bedoeld is natuurlijk Doesburg) en Zutphen gelegen. Men ziet daar van alleen de Puynhooopen, in de Graft leggen, die van dat Huys overgebleven zijn." In een achttiende-eeuws handschrift wordt vermeld: "Holthuysen zoude door de Franschen omtrent het jaar 1673 verwoest zijn geweest, wegens gepleegde tegenstand aan de Fransche troupen daer omtrenten in den Toldijk passeerende."

Mogelijk heeft één of ander heethoofd vanuit het huis op de terugtrekkende en misschien ook wel plunderende Franse troepen geschoten, welke daad de verwoesting van het huis tot gevolg heeft gehad. Hoe dan ook, herbouwd is het nooit en op de plaats verrees een boerderij.

Het recht van Havezathe bleef wel gehandhaafd, zodat de Schimmelpenninck's toch vanwege Holthuysen in de Ridder-schap konden worden verschreven...

Waar de familie dan wel woonde? Vermoedelijk 's winters in Zutphen en verder bezat Alexander nog een paar kastelen:

in 1694 had hij het Huis te Ruurlo gekocht van zijn nicht Anna Schimelpenninck van der Oye en in 1700 erfde hij het Huis Voorstonden, eveneens een Schimelpenninck-goed.

Alexander stierf in 1724. Voorstonden liet hij na aan zijn ongehuwd gebleven zoon Frans Alexander; Ruurlo en ook Holthuysen gingen naar zijn zoon Assueer, die er in 1724 mee beleend wordt, maar nog hetzelfde jaar zijn Steenderse bezit overdraagt aan Hendrik Carel van Rouwenoot, terwijl hij aan Assueer van Heeckeren, wiens vader het Huis te Ruurlo in 1727 gekocht had van Assueer en diens echtgenote Adriana Sophia van Eck, verkocht:

"De leenkamer met alle onderhorige vasallen, regten en regalien, als een bysonder leen en afgespleten van de adellijke havefaat Holthuysen...", die er in 1729 mee beleend werd.

Kort na de aankoop overleed Hendrik Carel van Rouwenoot, vermoedelijk ongehuwd en kinderloos, want zijn vader Hendrik, echtgenoot van Gijsberta Wendelina Schimmelpenninck van der Oye, wordt in 1728 met Holthuysen beleend.

Hij overleed in 1735 en zijn erfgenaam is zijn andere zoon, Willem Hendrick, die van hem het voorouderlijk kasteel Ulenpas te Hoog-Keppel erfde, terwijl zijn moeder hem Hunderen bij Twello in 1728 had nagelaten.

Willem Hendrik van Rouwenoot was alzo in het bezit gekomen van drie Havezathen. Wel leuk natuurlijk, maar misschien kon hij beter geld gebruiken.

In 1736 -in welk jaar hij huwde met Maria Antoinetta Walburga van der Capellen- verkocht hij Holthuysen aan de minderjarige Johan Adolf Hendrik Sigismund van Dorth. Die stapt in 1746 in het huwelijksbootje met -ja, het wordt ingewikkeld!- Jacoba Schimmelpenninck van der Oye, dochter van Gerhard Jurriën, uit diens huwelijk met Cornelia Constanca van Middachten en de tweelingbroer van Alexander Schimelpenninck van der Oye van Holthuysen.

Een jaar vóór zijn huwelijk was Van Dorth eigenaar geworden van de Havezathe 't Velde bij Warnsveld en daar is het paar gaan wonen. Daar werden ook hun kinderen geboren: Frederik Anne Willem, die jong zou sterven; Gerrit Jurriën Johan Adriaan Adolf, die zijn vader zou opvolgen als Heer van 't Velde en Holthuysen, en Johanna Magdalena Catharina Judith. Samen met haar broer kocht zij in 1789 de Havezathe Harreveld bij Lichtenvoorde.

Judith, zoals zij genoemd werd, is de geschiedenis ingegaan als de bekende "Freule van Harreveld" of "Freule van Dorth", die in 1799 te Winterswijk als fervent Oranje-aanhanger door de Franssen werd gefusilleerd.

Broer en zus stonden niet bekend als erg gemakkelijk en zij voerden zoveel processen, dat op zeker moment de centjes op waren en hun goederen gerechtelijk verkocht werden. In 1801, dus na de dood van Judith, werd Harreveld verkocht aan Dr. Jan Joseph Silvester van Raesfeld en 't Velde aan Anna Aleida Bouwer, Douairière Jacob Derk Burchard van Heeckeren. Maar Holthuysen was als eerste aan de beurt geweest om verkocht te worden.

Holthuysen komt in boerenhanden...

Esken Huetink liet in 1798 in een extract uit het protocol van gerechtelijke verkopen registreren, waaruit bleek dat hij eigenaar van Holthuysen was "bij gerigtelijke distractie" oftewel gerechtelijke verkoop.

Zo was Holthuysen in boerenhanden gekomen. De Huetink's houden het goed tot 1838, dan is vervolgens Gerritsen Leerstikker tot 1843 eigenaar en daarna komt

het aan de familie IJsseldijk, in wiens bezit het tot op heden is.

Hoe de oude Havezathe eruit gezien heeft, is niet bekend. Tekeningen zijn er niet van, hetgeen niet verwonderlijk is, daar het huis in 1673 verwoest is.

Groot zal het niet zijn geweest; schuin achter het huis ligt een eilandje met grotendeels dichtgegooide grachten, waar hoogstwaarschijnlijk het huis gestaan heeft. Moeten we denken aan een eenvoudige woontoren (spieker)?

Wie nu de Kadastrale atlas van Steenderen (1832) open slaat, zal daar de naam van Ahasuera Sophia Schimmelpenninck van der Oye tegenkomen. Zij is dan eigenaresse van een stuk land ter grootte van 22.85.60 HA., gelegen naast de voormalige havezathe Holthuysen. Het betreft hier Assuera Johanna barones Schimmelpenninck van der Oye, toen woonachtig in Huize Welgelegen te Apeldoorn, een tehuis voor ongehuwde dames van hoge stand.

Zij was een dochter van Andries en Woltera Geertruid van Wijnbergen, wier moeder -jawel- Anna Elisabeth Schimmelpenninck van der Oye was.

En Andries had deze gronden weer geërfd van zijn broer Hendrik Frederik, die deze op zijn beurt weer nagelaten gekregen had van hun beider vader Gerhard Jurriën. U weet wel... de tweelingbroer van Alexander, die dat kennelijk als zijn erfdeel toebedeeld gekregen had.

Het betreffende land moet eveneens een deel van het veel grotere "Goet te Bakerweerde" zijn geweest en wordt in het leenregister omschreven als:

"Vierendetwintich mergen weylants in den rigterampte van Steenre, buyschap Toldick, bij ende omtrent de havesate Holthuysen gelegen, als die Heetcaelen, die Bussen ende Cruysbrincke, oostwert gelegen aen de Toldickstraet...".

Jan Harenberg

De huidige boerderij Holthuysen. Rechts achter het huis ligt het kasteleiland.

Het Kasteleiland met de overblijfselen van de Gracht.

HVS ORGANISEERT EXCLUSIEF VOOR STEENDEREN EN VER DAARBUITEN... EEN KLASSIEKE HANEKRAAIWEDSTRIJD...

Onze 'opperhen', Verdi van Leuvensteijn-Breukink is voornemens de haantjes naar haar te laten lonken... Wat leuker, dan deze zomer een ouderwetse hanekraaiwedstrijd te organiseren tgv het duizend jarig bestaan. Vanuit diverse hoeken in onze gemeente is enthousiast gereageerd!

Van jeugd tot semi- en verre jeugd... Kom met Uw haan in korf, met donker kleed afgedekt naar de wedstrijd en laat hem genieten van mooie zonnestralen cq kunstlicht en wij allen genieten van het mooie hanegekraai. De hennen leggen de volgende dag een extra ei van vreugde!

Een deskundige jury zal de kwaliteiten van de hanen

beoordelen en de kans is groot, dat Radio Gelderland van de partij is en er zijn een paar prachtige prijzen te winnen!

Haan- en kippenbezitters in alle leeftijden en tot in alle hoeken van de gemeente Steenderen... Dit wordt een pracht avond om van te watertanden. Geef U haan op bij mevrouw Verdi van Leuvensteijn-Breukink. Tel. 0575-451868.

IN DE VOLGENDE ZWERFSTEEN...

- ♦ Wat zit er in Steenderense grond en wat komt er uit?
- ♦ Jan Harenberg, onze kasteel- en havezathe kenner neemt ons mee in de historie van deze voorname bouwwerken.
- ♦ Gemeentelijke monumenten en het "MIP" Monumenten Inventarisatie Projekt van de RijksDienst voor de MonumentenZorg.
- ♦ Ons aandeel in de feestelijkheden van duizend jaar Steenderen.
- ♦ Hoe is ons a.s. jubileumboek ontvangen

HET OPSCHRIJFBOEK VAN WESSEL WISSELINK UIT 1908...

Dorpssmid, rijwielen-handelaar en hersteller Wessel Wisselink was één van de drie smederijen uit het dorp Steenderen, naast Bootlink aan de Bronkhorsterweg en Scheerder naast nu de Rabo-bank van Steenderen.

Wisselink had naast de smederij -die nu gesloopt is- ook een winkel met huishoudelijke artikelen en fietsen. Zijn opschriftboek geeft een mooie indruk wat de mens in die tijd gebruikte in het dagelijks leven. Het paard en de fiets waren de belangrijke vervoermiddelen. Langzaam maar zeker zie je de motorfiets verschijnen met al zijn mankementen van de begintijd.

"Van Ford- naar Opeldokter"...

Ongetrouwde broer Johan was de administrateur, zo blijkt uit de boeken en in de loop der jaren ging zoon Dolf ook meewerken. Hij werd later garagehouder en in de volksmond de "Opeldokter" genoemd. Dat betekent niet dat andere merken niet aan bod kwamen, want in de jaren twintig en dertig was het de "T"- en de "A"Ford. In Dolf zijn tijd hebben vele boeren de auto-mobiel aangeschaft, we spreken dan van de jaren vijftig en zestig.

Bij de grotere boeren in die tijd werden in de 'karretjeshuizen' -zoals dat in die tijd heette- de paardewagentjes tot brandhout voor de kachel verwerkt en kwam een tweedehands Opel Rekordje of Olympia geparkeerd, waar men des zondags mee ter kerke ging. Buren en bekenden kregen vaak een lift.

Wessel Wisselink zijn rekeningenboek...

Voor het echter zo ver was ging een halve eeuw voorbij. We gaan terug naar het jaar 1908...

Notaris Beker was naaste buur van de Wisselinks. De notaris had naast de fiets ook paard en wagen en deze laatste kwam regelmatig bij de dorpssmid voor diverse onderhoudswerkzaamheden. We bladeren verder door het boek...

Een zachte vijl werd geleverd om de steentjes in de serre te vijlen, zodat ze gladder werden. Z'n fiets had veel te lijden in het gebruik. Een lap op de band kwam regelmatig voor en de wielen schijnen ook regelmatig met een 'slag in het rad' bij de hersteller te worden aangeboden.

Geen wonder wanneer je bedenkt, dat de meeste wegen niet of slecht verhard waren en karresporen ook voor de nodige hobbels zorgden.

Een half pond zwartsel en wat 'potlood' was nodig om de kachel mooi zwart te houden. Mica ruitjes voor de luxere kamerkachel moesten ook regelmatig worden vernieuwd. Dit waren de zgn. vulkachels. Bussen voor de schoorsteen en kachelpijpen waren schijnbaar ook om de paar jaar aan reparatie of vervanging toe.

De vensters van het notarishuis waren voorzien van hanekammen, zo leest men verder.

Notaris Beker had zeker een gazonnetje, omdat in de reparatiewerkzaamheden Adriaan -waarschijnlijk de smidsknecht- vier uur werkte aan een grasmachientje. Voor de waranda waren stelschroeven nodig. De pomp van de notaris werd hersteld en twee dagen later een nieuw slot aan de zuigpomp inclusief twee gummiflensen.

De aaltescrapper was aan reparatie toe en een band van de aalteton moest worden vernieuwd.

De Rimmelinks van Spaensweerd waren ook bij

Wisselink aan de zaak. Op 21 januari 1908 werden veertien paarden bekap en op 7 maart drie paarden beslagen.

Hier dus een geheel ander patroon van werkzaamheden dan de vorige klant.

Vier oude hoefijzers waren nodig voor schietrikkers - zie uitleg onderstaand - Bij drie paarden zes ijzers verlegd en bijna wekelijks komen deze werkzaamheden terug.

De roomton en de doofpot hadden een nieuwe bodem nodig. Fietsen deden de Rimmelinks ook. Bij tijd en wijle wordt de fiets door Wisselink weer rijklaar gemaakt. De buitenband krijgt een reparatiestrook en de ketting zeven nieuwe schakels.

In mei 1908 wordt een nieuwe Adler fiets gekocht en de oude ingeruild. De rand onder de emmer werd gesoldeerd. De disselboom van de carpijon werd ook in mei gerepareerd en kreeg gelijk een vetbeurt, waarbij een vetbout werd vernieuwd.

In april waren rollen gaas nodig en rollen vlechtwerk van 60cm met mazen van 75mm. Voor Willem werd een 'colalantaarn' gesoldeerd en een nieuwe brander ingezet.

Op een stang werd draad gesneden. Vier bladzijden vol met diverse aankopen en reparaties, van januari tot 30 november. Dit moet zeker een prima klant zijn geweest, evenals de notaris, die zelfs de messen liet slijpen bij de buurman. Dit laatste komt bij Rimmelink niet voor. De dochter is schijnbaar sterker dan de carpijon, die onderhoudsgevoeliger is.

"De Stoomfiets"...

Reichman, de veearts heeft in die tijd al een motorfiets mét carbidlamp, getuige de aankopen van een bus carbid en Dunlop banden. De veren van de motor zijn schijnbaar van weinig betrouwbaar materiaal. 7 april, 28 april en verder komt deze reparatie voor in het boek. Mevrouw Reichman koopt een keteltje voor een vierpitsstel. De nieuwe Dunlopbanden zijn binnen en de garantie niet meer in orde en ze worden door Macintoshbanden vervangen. Regelmatig wordt een liter olie voor de motor geleverd. De fiets van mevrouw en mijnheer de veearts wordt van nieuwe trappers voorzien en enkele spaken vernieuwd. Voor de tuin heeft Reichman een hofhak en kreber nodig.

De boterfabriek...

had schijnbaar zelf een paard in januari en in februari worden met een regelmaat van 4 tot 5 dagen stompe of scherpe schroeven geleverd, die vijf en zes centen per stuk kosten.

Verder geheel andere aankoop en reparatiebehoeften zoals stelschroeven en krulmoeren voor de karn en veel bouten.

Bouten inkorten en draad tappen. Regelmatige levering van flessen spiritus en flessen benzine. Gegalvaniseerde tuitemmers, klinknagels voor de 'pasteur', hout-schroeven enz.

Het kruiwagenrad werd nieuw beslagen en de melkkar werd rondom van nieuwe hoekijzers voorzien. De raaien (wielen) van de melkkar werden tevens voorzien van nieuwe kielstijlen. Bijtels slijpen komt hier ook regelmatig voor.

Divers klantenwerk...

A. Heezen laat in januari de schaatsen slijpen en ook hier weer benodigdheden voor rijwielenherstel en werkzaamheden voor paard en wagen.

In juni moet er gehooïd worden en is aanvulling van gereedschap nodig. Drie hooiharken en een gavel worden aangeschaft. De harkmachine wordt nagezien en het paard krijgt nieuwe ijzers. Drie mesjes voor de grasmachine zijn aan vernieuwing toe.

W. Wisselink -:- Steenderen

Rijks Gedipl. Hoef- en Grofsmid.

Handel in Huishoudelijke Artikelen, Land-
bouwwerktuigen - Motoren en Rijwielen.

Steenderen, Januari 1928

Com. Mededeelende Heer A. Heinders t/dam Debet
1925
W. WISSELINK.

J.J. van Lonkhuizen heeft een nieuwe waterkruijk nodig en deze kost f. 2,75 inkoop. De verkoopprijs wordt niet vermeld. Een granietbordje van 20cm en een blauw pannetje zijn nodig. Ook de verlichting behoeft onderhoud. De solobrander wordt voorzien van een nieuw kousje en ook een schroefje voor de gashouder.

De huisarts heeft net als de veearts een motorrijwiel, in de volksmond 'stoomfiets' genoemd, getuige de aankopen en reparaties. Het begrip stoomfiets slaat op de witte rookpluimen achter de motor vanwege het olie-
verbruik...

Waarschijnlijk was de huisarts technisch beter onder-
legd dan de veearts. Accu's vullen en banden plakken lijkt hij zelf te doen. Spaken inzetten gaat toch te ver, dit doet de smid.

Huishoudelijke artikelen worden ook regelmatig aange-
schafte, een zeepbakje, een granieten braadpan met
blauwe deksel en een zwaar model koekepan kost f. 0,46. Voor de motor worden twee drukstelen voor de kleplichters geleverd en een gaasje voor de "afkoelder" in de carburateur. Op 29 juli moet de motor in Baak opgehaald worden. Hoe en waarom wordt niet ver-
meld.

Bij een boer in de Lamstraat is het met de melkbussen niet best gesteld. Het hele jaar komt hier regelmatig aan de orde... melkbus of melkbussen hersteld, gesoldeerd.

In augustus komen we regelmatig verhuur van de bonenmolen tegen. Dit apparaat wordt per uur verhuurd voor f. 0,10. (Het kogelstuk aan dezelfde machine gaat kapot?)

"De Automaat" is de petroleumboer. Hier komt alleen paardbeslaan en reparatie van de kar aan de orde. De petroleumman betaalt niet zoals vele anderen eenmaal per jaar, maar om de twee tot drie maanden. Toch nog voor f. 11,82 over het hele jaar.

"Schietric" = een horizontale balk, die men vroeger door twee hoefijzers stak, die elk aan een paal op bepaalde afstand van elkaar de voorloper van een draaibaar landhek vormde. Voor 2 balken boven elkaar had men vier hoefijzers nodig. Zo verkreeg men een doorrijmogelijkheid in de doornen heg, die vroeger het terrein omringde. De balken waren uitneembaar.

Het paard twee nieuwe ijzers leggen kost f. 0,60. Twee ijzers verleggen kost 30 cent.

P. ten Hoopen schaft zich in november een gruisbak aan, voorts een emmer en even later ook nog een kol-
lenbak. Samen voor de somma van f. 1,67.

Meester Franken zijn fiets wordt voorzien van een nieuwe buitenband. De binnenband vier lappen en de kettingkast moet geheel nieuw en de meester betaalt contant.

G.J. Unk heeft in maart en april drie maal manke-
menten aan de gierpomp. Ook hier regelmatig paarden beslaan. In oktober is de schouder van de dorsmachine stuk, waarvoor de smid zijn hulp nodig is. In november moet de klompkachel met toebehoren worden opge-
knapt. Nieuwe pijpen en ellebogen zijn nodig, een stuk witte pijp, een nieuwe kachelmond wordt ingezet en de kacheldeur gerepareerd. De gruisbak wordt van een stuk staal voorzien. Het handvat van de strijkbout wordt vernieuwd. Wessel Wisselink was een echte smid en manus van alles. Hij had een belangrijke functie in het dorpsleven van Steenderen en ver daar buiten, getuige de nota van al weer twintig jaar later aan Dr. A. Reinders te Rotterdam.

"Tante Pos" kon het nog voor zeveneneenhalf cent! Kom daar nu eens om...

Zijn nazaten zijn toch wel in zekere zin erfelijk belast. Ze zitten nog in het 'ijzer'.

Het ros werd het stalen ros en weer later het bekende vierwielig blik op wielen. Hoe zou zo'n rekeningen-
boek of opschrijfboek er nu een eeuw eerder hebben uitgezien en hoe een eeuw later? Ja... op een floppie. 't zal mijn tijd wel duren...

A. Aalderink

W. WISSELINK - Steenderen in Landbouwwerktuigen en Rijwielen.

Agent der
Adler-, Burgers- en Simplex-Rijwiel

Den Mededeelende Heer
Dr. A. Heinders
Com. Kiekenhuis
Rotterdam

EEN BESCHIEDEN, DOCH MARKANTE BOER IS NIET MEER...

Nog vóór het verschijnen van ons jubileumboek "Over de drempel van 1996" overleed op maandag 18 december 1995 Arend Jan Hebbink in zijn oude en zo vertrouwde omgeving. In de verre herfst van zijn arbeidzaam leven is hij nog geïnterviewd door Albert Aalderink en onderstaand artikel met foto's wordt in ons jubileumboek opgenomen. Wij wilden het de lezers, die het boek -nog- niet besteld hebben niet onthouden. Zijn markante- en monumentale boerderij staat nu leeg en te wachten op nieuwe bewoners, die restauratiebloed door de aderen hebben vloeien!

Zo worden we maar al te duidelijk geconfronteerd met de tijdelijkheid van dit aards bestaan, niettemin... laat onderstaande levensbeschrijving een inspiratiebron voor velen zijn in deze jachtige tijd op de drempel van de eenentwintigste eeuw.

AREND... PAARDENBOER MET HART EN ZIEL

Arend Jan Hebbink, wonende aan de Paardestraat is een telg van een hardwerkende kleine boerendaghuurders familie en werd geboren op 29 november 1911.

De voorgeschiedenis

Vijf generaties Hebbink woonden op "Het Groenewoud", zoals de boerderij op de kadasterkaart uit 1832 staat aangegeven.

Hebbink sr. huwde een dochter van Hankamp. Arend zal de laatste zijn en aan trouwen is hij niet toegekomen, evenals zijn jongere zusters Garretjen en Jo.

Willem Hankamp -geboren in 1784- trouwt met Kaatjen Evers Groenewoud, geboren 1779. Bij het huwelijk geeft Willem op dat hij klompenmaker is van beroep. Ze krijgen zeven kinderen, waarvan Aleida Johanna de oudste van de kinderen en deze trouwt met Hebbink. Arend weet nog van zijn jeugd dat het hok voor op de deel werd aangeduid als klompenhok. Op de hilde lagen in die tijd nog van allerlei klompenmakers gereedschappen. Vader Hebbink was eerst werkzaam op de steenoven "De Schans" in de Emmer en toen deze werd gesloten ging hij naar de steenoven in Olburgen. Deze oven is sinds de zeventiger jaren als laatste steenoven in onze gemeente gesloten. Hier is nu een camping gevestigd. In dit geval dus geen rietdekker, huisslachter, klompenmaker of daghuurder, maar fabrieksarbeider.

Het Groenewoud staat duidelijk op een verhoogd gedeelte in het landschap om vrij te zijn van het hoge water, dat tot de beginjaren vijftig van deze eeuw vrij spel had in onze omgeving, wanneer de IJssel buiten haar oevers trad.

Naar school...

De Christelijke school aan de Bronkhorsterweg is de plek waar Arend het onderwijs heeft genoten. Hij leerde er lezen en schrijven samen met zijn klasgenoot Arnold ten Hoopen, die later bakker werd aan de Kerkhofweg. Het hoofd van de school was in zijn tijd meester Jebbink.

Arend ging naar school vanaf november in het jaar dat hij zes werd tot augustus in het jaar dat hij dertien werd.

Het vee op de boerderij...

Twee of drie koeien hadden de Hebbinks op stal en als het even kon drie varkens. Van de varkens werden er twee gemest voor de pacht en als er geen tegenslag was, werd de derde geslacht voor eigen gebruik. Hierover later meer.

Toen de melk nog niet naar de melkfabriek ging, werd er iedere week boter gekarnd. Om de drie weken ging men hiermee naar de botermarkt in Doesburg, waar het veelal aan opkopers werd verkocht. Als het meezat bracht je een rijksdaalder mee naar huis.

Biggen voor de mest werden gekocht voor een daalder tot twee gulden in de tijd dat een koe had gekalfd, je had dan wat melk voor de eerste opfok naast de maispap die bij de molenaar werd gekocht als maismelk en aangengeld met water en zo mogelijk melk. Daarna werd geleidelijk overgeschakeld op havermeel en gekookte voeding. Dit werd gedaan in de fornuisput van een inhoud van ca. 70 liter. Hiervoor werden stoppelknollen, roggemeel, voeraardappelen, koolraap en winterpeen gebruikt, net wat het meest voorhanden was. Met een stamper gemaakt van een oude greep waar ijzerdraad doorheen was gevlochten werd het geheel door elkaar gezet. Het kalf werd opgekocht door Oosterink uit Hummelo een handelaar die met paard en wagen rond trok en hiermee naar de veemarkt in Arnhem ging. Soms kocht "Fipi" een Joodse koopman uit Hengelo Gld. die waarschijnlijk Philips heette het kalf. Hij vervoerde zijn handel met een transportfiets met een mand voorop. De kalveren brachten in die tijd ongeveer vier tot vijf gulden op.

Met de komst van de melkfabriek ging de melk daarheen en kreeg je ondermelk terug, wat naar de varkens ging. Na een bepaalde hoeveelheid melk leveren kreeg je een aantal liters karnemelk. Dan kon er karnemelksepap worden gekookt en kreeg je bij het middageten karnemelksesaus. In de winter bruine bonen met karnemelksesaus en gortepap. In de zomer bij de sla of andijvie, nu nog bekende gerechten in onze streek.

De kippen liepen vrij om het huis en scharrelden daar hun kostje bij elkaar. Als bijvoeding kregen ze een pet vol mais. Hoe groter het hoofd van de boer, des te meer mais dus. Als je de kippen goed verzorgde waren ze ook goed aan de leg.

Na schooltijd was het dan eieren rapen, die iedere week naar de winkel werden gebracht als ruilhandel voor de benodigde winkelwaar.

Populieren...

Het weiland voor de koeien werd veelal omzoomd door populieren (peppels). Ieder jaar werden er een paar gehakt en op de plek ernaast werd weer een jonge loot gepoot. De kaprijpe bomen brachten ongeveer twintig tot vijfentwintig gulden op. Zo was er ieder jaar een stukje inkomen van het hout gewas. In de loop der jaren zijn de populieren met de zwarte schors (zwarte peppels) verdwenen ten gunste van de bomen met een zogenaamde witte schors, dus witte populieren. De oorzaak van de omwisseling was een economisch motief, de zwarten waren kaprijp na ca. 35 jaar, de witte bomen na ongeveer 25 jaar.

Van de zware takken werd kachelhout gemaakt, voorzover men een kachel had. Anders werd het hout in het open vuur gestookt, zo herinnert Arend zich uit zijn jeugdjaren. Het dunne spul werd aan bossen gebonden en gebruikt voor de fornuisput.

Klompen...

Hoewel het klompenmakersgereedschap aanwezig was op de boerderij werd dit niet gebruikt voor bijverdienste in de winterdag. Of dit voor Arend zijn tijd wel zo was had hij nooit gehoord. In zijn herinnering werden alleen klompen voor eigen gebruik gemaakt. Van de te verkopen populieren werd een stuk voor eigen gebruik gehouden, om in eigen behoefte te voorzien, hiervoor

werd dus het gereedschap nog ieder jaar gebruikt. In sommige jaren werd een populier verkocht of werd om zoveel mogelijk geld te beuren, de gehele kap verkocht. In die situatie werd uitgeweken naar een wilg. Wilgenklompen waren ijzersterk en hadden een dubbele levensduur van klompen die van populieren werden gemaakt. Een groot nadeel was dat het rode hout van de wilg nooit droog werd en altijd zwaar dragen was ten opzichte van de klompen van de populier. Uit weelde droeg je die klompen dus niet. Wanneer de klompen stuk gingen, was dit bijna altijd de kap die er afbarstte, dit werd gerepareerd met een ijzerdraadje en klompspijkers. Nu kennen we nog de zogenaamde klompenband om dergelijke reparaties uit te voeren.

Het land...

Het land werd op drie manieren omgezet. Bouwen, spitten en plakhakken...

Het roggeland werd veelal met de plakhak omgezet, na circa tien dagen nogmaals. Bij veel onkruid of andere omstandigheden werd een derde maal met de plakhak de grond omgezet. Daarna werd de rogge of haver of een combinatie van haver en gerst ingezaaid met het zaaivat aan de nek. Aansluitend werd het zaad ingeëgd. Bemesting werd alleen gebruikt voor het aardappelland en indien er over was ook nog voor het mangelland (voederbieten). De opbrengst per hectare was door de schrale grond niet erg hoog en kunstmest was toen nog niet voorhanden. Het oogsten van de granen werd door de kleine boeren nog heel lang met de hand gedaan. De 'zig' en de 'pik' was het handgereedschap waarmee het graan werd gemaaid.

Tussen de beide wereldoorlogen kwam bij de grote boer de maaibalk in gebruik met een aflegger eraan, die de graanhalmen bij elkaar verzamelde totdat een schoof van voldoende dikte was verkregen, het aflegbord liet men dan vallen en de schoof lag op het land om gebonden te worden met een wis halmen door de bindsters en dit was veelal vrouwenwerk.

Bij het handgemaaid graan werd de pik gebruikt om de halmen overeind te houden en een schoof te maken, als bij de aflegger omschreven. Wanneer de schoven waren gebonden werden ze aan zogenaamde garsten gezet. Dit waren een aantal schoven met de boveneinden tegen elkaar en van onderen iets van elkaar en zo kon de wind het droogproces bevorderen, totdat de oogst werd binnengehaald.

Bij de kleine boer werd het transport van het land naar de hilde of de hanebalken geregeld met de kruiwagen. Als de oogst niet geheel binnen kon worden opgeslagen werd een buitenberg gebruikt. Dit is een grote paal met eromheen een kap van riet op een houten geraamte gemaakt. De kap kon op en neer. Was een berg niet voorhanden dan werd een stromijt gebouwd. Dit was een specialistisch werk dat lang niet iedereen kon. De stromijt werd zo gemaakt dat het koren naar binnen stak en weer en wind zo weinig mogelijk invloed kon uitoefenen op het graan. Het was een rond kegelvormig model.

Het stro en het koren...

Indien nodig werd er een hoeveelheid stro uit de hilde op de deelvloer gegooid en met de dorsvlegel werd het graan uit de korenaren gedorst. Enkele malen werd het stro opgeschud en daarna weer met de vlegel bewerkt, totdat na inspectie het graan voldoende uit de aren was gedorst. Het stro werd weer aan garven gebonden en dan voor verder gebruik weer opgetast.

Het graan werd aan een hoop geveegd en met een zogenaamde 'wanne' -een soort platte mand- ging men dan door middel van schudden het kaf van het koren scheiden. Op deze manier bleef dan aan het eind alleen schoon graan over dat men gebruikte voor het voeren van mens en dier.

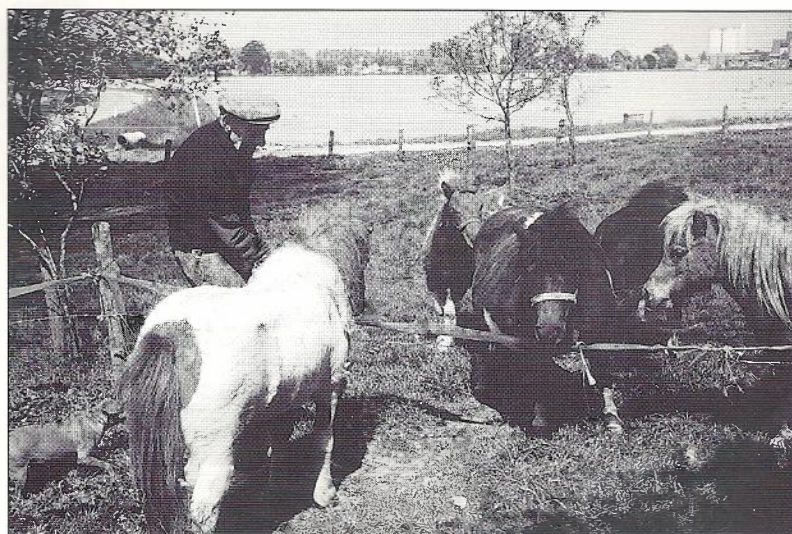
De dorpsmolenaar werd veelal voor het malen inge-

schakeld. Bij de familie Hebbink waren dit Reudink of Breukink.

Als bakkers van het roggebrood kwamen Heyink, Ten Hoopen, Reudink en Rutten in aanmerking. Van het geleverde roggemeel bij de bakker werd dan naar behoefte roggebrood gehaald. De bakker hield voor bakloon natuurlijk een deel van het meel in.

Voor een deel ging het roggemeel naar de varkens om

"Het Groenewoud"

Arend met zijn ponies.

deze te mesten -te voeren- naast het eerder omschreven fornuispotvoer.

Het stro gebruikte men soms als dakbedekking in plaats van riet. Na iedere storm was het wel nodig om reparaties te verrichten. Het stro of riet werd op het dak vastgehouden met een dekgarde, die aan daklatten werd gebonden met een jonge soepele twijg, eveneens van wilgehout. Later werd het onderste deel van het dak vervangen voor dakpannen.

Voor het strooien van de varkens en ander vee gebruikte men ook een deel van het stro, dat dan als bestanddeel van mest na rotting weer op het land dienst deed. Het onderbed en het dekbed in de beddestee werd ook gevuld met stro, dat in het gunstigste geval enkele malen per jaar werd ververs.

Ook deed stro dienst als isolatiemateriaal van voederkuilen waarin bieten, winterpeen en appelen werden bewaard. In de jeugd jaren van de schrijver nog veelvuldig toegepast. Een gepoft appeltje uit de fornuis-

oven was toen een ware lekkernij. De bewaarappels uit de winterkuil hadden een wat muffig smaakje en waren met het vorderen van de tijd wat rimpelig geworden en de schil wat taaier. Soms een rot plekje, maar weggooid hoorde er niet bij. Men was toen niet zo 'fitterig' als tegenwoordig. Als de appel niet meer voor menselijke consumptie kon worden gebruikt, kon het varken hiermee nog worden gevoerd. In feite ging er toen weinig tot niets verloren.

Moestuin.

De waslijn.

Wel even anders dan de tegenwoordige 'weggooi maatschappij'...

Het eten van de daghuurder...

Het morgeneten bestond veelal uit roggebrood met smalt (varkensvet met een beetje zout). Witbrood kwam alleen op zondag op de tafel als extra. In de tijden dat de slacht op was kreeg men geen ander beleg dan op de zondag een schepje suiker op het brood. Een half pond suiker in de week was meestal ruim voldoende voor het gezin.

De koffie bij de maaltijd werd gezet van half erwten, die men zelf verbouwde en half koffie. De benodigde hoeveelheid erwten werd per keer op de kachel gebrand en dan met koffie gemalen voor het zetsel. Pannekoek werd ook veel gegeten. De raapolie die werd gekocht bij de olieslager werd aan de kook gebracht, het beslag werd aangemaakt met melk en veelal werden appelschijfjes meegebakken. Hiervoor

had men enkele bomen, die harde rode appels voortbrachten.

Arend kent deze appels als 'pannekoekappels', de officiële naam is hem niet bekend.

Iedere morgen stond er ook perenpap op het menu. Dit werd gemaakt van tweederde water en eenderde melk en aan de kook gebracht, voorts bloem toegevoegd om het te binden als pap.

Hierin werden dan geschilde en aan plakjes gemaakte peren meegekookt.

s'Avonds werd dezelfde pap gegeten met de zogenaamde papklok (negen uur), waarna men zich veelal ter ruste legde. Een goede nachtrust was noodzaak voor de vaak zware lichamelijke arbeid en spaarde licht en vuur...

Het middagen was in de winter veelal stampot (pot deur mekaar). We noemen zuurkool, hutspot en hete bliksem (zoete appels). Als afwisseling bewaarkool dat apart werd opgediend. Gebakken of gekookt (gaar) spek at men vaker dan worst en vlees.

Met de vespertijd (half vijf) at men steevast kleine aardappelen, die in de pot gingen met een kommetje raapolie, die omgekeerd erop bleef staan om goed schoon uit te lekken. Twee zure appels werden met schil en al meegekookt. Onder in de pot bakte dan zo'n lekker bruin korstje om de aardappelen, wat Arend nog het lekkerste vond.

De zelfslacht...

Als er geen tegenslag was, werd het derde varken geslacht voor eigen gebruik. Niets werd er weggedaan wat niet eetbaar was. Bloedworst, hoofdkaas, balkenbrij, worst in de wimme zoals:

spekworst, leverworst, metworst, tongeworst enz.

Spek werd gezouten en na veertien dagen tot drie weken opgehangen. Langer kon het niet in de pekeld anders werd het spek te zout. Een deel van het spek werd in vetpapier gepakt om snelle uitdroging te voorkomen. Roken van spek gebeurde in de schouw van de 'vuurkoele'.

Spekworst was niet direct Arend zijn smaak. Dit waren dobbelsteentjes spek, die met gruttenmeel tegen de kook werden gebracht en dan in grote papieren darmen werden gegoten. Als de darm half vol was, werd deze dicht gemaakt en opgehangen met de vleeshaak in de wimme. Na ongeveer acht dagen werd ze omgehangen (onderste boven). Het geheel zakte op die manier goed door elkaar. Na drie weken waren de darmen vol en geschikt om aan plakken te worden gesneden voor de pannekoek.

De Steenderense kermis...

Voor de Steenderense kermis werd ongeveer vijf gulden uitgetrokken voor het gezin. Man, vrouw en drie kinderen, dus een gulden per persoon! Als kind besefte je de waarde van geld niet en kreeg je op de kermis toch vaak je zin als je iets wilde hebben. Vader en of moeder ontzegden zich dan een deel van hun extraatje om de kinderen te plezieren en met dankbaarheid ziet Arend dan ook op zijn ouders terug.

Speelgoed, koek of kaas was vaak een gewild produkt op de kermis voor de jeugd.

Als in die tijd een boer werd geholpen bij de werkzaamheden, werd die arbeid vaak betaald in natura, bijv. een zak rogge of een gedeelte ervan. Ook deed de boer de beloning vaak in paardendiensten terug.

Wilde je geld hebben, dan moest je vaak wachten totdat er wat was afgeleverd aan de handel, zodat de boer geld had.

Arend als boerenknecht...

Na schooltijd ging Arend als dertienjarige jongen bij buurman Sloot werken. Hij begon er als hoenderjongen, zoals dat heette. Zijn liefde voor paarden was aanleiding om al na veertien dagen met paard en wagen te

mogen rijden. Eerst werd geoeffend met een mak paard op het land. Inspannen gebeurde nog door een grote knecht.

Na enige tijd mocht ook met het paard voor de eg worden gewerkt en later liep dit uit tot drie paarden voor de eg.

Toen het vertrouwen in Arend groeide mocht hij van de boer ook met paard en wagen naar Rutten om eieren weg te brengen en winkelwaar te halen. Op de terugweg moest je dan langs de A.B.T.B. om zaad op te halen dat gemalen was.

Bij Sloot hadden ze veel kippen, twee grote hokken met elk 150 kippen en ruim dertig fokvarkens. De boerin was hiervoor de gehele dag in de weer en het was haar afdeling.

De boer moest dan ook regelmatig zelf koken en beheerste dit prima! Arend vertelt met nadruk, dat het eten bij Sloot altijd erg goed was.

Nadat bij Sloot het boerenvak was bijgebracht ging hij naar Evert Addink, die geen knecht of meid kon houden, maar Arend was er als kind aan huis en heeft er veertig jaren met plezier gewerkt...

Boer in hart en nieren...

Arend was inmiddels ruim twintig jaar en naast het werk als daghuurder en boerenknecht, moest het boerderijtje thuis ook bewerkt worden.

Er werd een stuk grond gepacht van Bornhof op de Covik nabij Rutten van de Bult, Boerderij "Hoge Wessel". Het was een stuk van twee en een halve bunder in zeer slechte staat, vol met kweekgras en ander onkruid. De eerste twee jaren hoefde geen pacht betaald te worden, daarna voor het gehele perceel vijftig gulden.

Om het grondstuk geschikt te maken voor de verbouw van gewassen moesten de Hebbinks flink investeren. Om een paard te bemachtigen werd er een koe verkocht -een zogenaamde pink- voor vijftenzeventig gulden. Met dit bedrag op zak ging men naar de Hengelse markt om daar te kijken of een paard voor dit budget te koop was die aan de eisen voldeed.

Op de markt was grote aanvoer van Russische- en Poolse hitten. De Poolse hit was volgens Arend lui en had dan ook niet zijn belangstelling. De Russische hit was echter een taai en werkzaam klein paard, een soort Fjord. Toch kon de juiste aankoop niet op de markt tot stand komen.

Bij bomensleper Van Campen in Doetinchem was een paardje te koop, dat voldeed aan de wensen en paste in het budget dat voorhanden was. Voor vijfentachtig gulden waren de Hebbinks 'Eénpaardsboer'!

Bij Dulleart in Zutphen werd voor twintig gulden een toen nog houten ploeg gekocht voor een klein type paard. De ploegschaar was natuurlijk wel van ijzer. De aankoop werd voor die prijs gratis thuisbezorgd op de bakfiets van de firma.

Het paardetuig...

Het tuig was de volgende investering die gedaan moest worden.

Met het devies dat de Hebbinks altijd voor ogen hebben gehouden...

"Wat jezelf kunt, moet je niet door een ander laten doen", ging Arend naar de markt om leer te kopen en klinknagels.

Tussen de dagelijkse werkzaamheden door maakte Arend zelf het paardetuig. In die tijd kon het paardje bijkomen van het dagelijkse zware werk van bomen sjouwen en werd goed gevoerd zodat het dier weer op krachten kon komen.

Het borststuk, hoofdstel, in het dialect de halter genaamd en het schoftuig werd in elkaar gezet. In het schoftuig werd droog hooi verwerkt met een stuk zachter leer dat op de huid rustte.

Met de 'Mangelmolen' werden de touwen voor de repen en de leidsels gedraaid. Het benodigde touw

werd bij de dorsmolen-exploitanten opgescharreld, die bindklossen voor het schoven binden van het gedorste graan hadden liggen, die vastgelopen waren in het mechanisme van de dorsmachine en dan voor dat doel niet meer bruikbaar was.

Met ruim veertien dagen was het tuig compleet en kon er ingespannen worden.

De 'Operatie Covik'...

Het in cultuur brengen van de gepachte grond kon beginnen. Hiervoor werd eerst ongeveer vijf centimeter diep geploegd en daarna geëgd. Het bij elkaar geëgde kweekgras werd in een sloot van het zand ontdaan en wat gedroogd, waardoor het nog geschikt was om de koeien te voeren.

Na enige tijd werd wat dieper geploegd, weer eggen en laten rusten. Na de derde keer werd er wat koolzaad op gezaaid, dat later weer werd onder geploegd om als voeding van de bodem te dienen. Nadat het land weer was geëgd en met de greep nog wat secuurder was nagelopen op kweekgraswortels en andere rommel ging men haver en gerst zaaien.

Op het kopstuk werd de mest, die van thuis nog over was ondergebracht en hier werden bieten gezaaid. Het eerste oogstgoed viel niet tegen gezien de omstandigheden.

De ploeg werd na de oogst nog dieper gezet. Het paard van buurman Sloot kwam naast het eigen paard en met twee paarden werd de grond goed omgezet. Nu werd er rogge gezaaid op het eerste gedeelte en een verder stuk werd gebruikt voor aardappelen poten nadat de rogge er goed opstond.

Dit was nodig omdat de schrale grond bij oostenwind ging lopen, een soort van zand verstuiving dus. De aardappelen kwamen dan bij harde oostenwind weer boven op de grond te liggen.

De rogge hield de wind tegen, zodat de verstuiving op het aardappelland niet plaats vond. De eerste jaren had men veel last van 'ritnaalden', een larve. Deze ritnaalden doorboorden de aardappelen, die daarmee minder geschikt waren voor menselijke consumptie. Door regelmatig koolzaad te zaaien kreeg de grond voldoende voeding, waarmee de ritnaalden verdwenen.

'Slofhakke' noemt Arend ook nog als een onkruid, dat veel last bezorgde bij het maaien van graan. Joeg je met de zig tegen de stengel van dit onkruid dan was na een paar keer de zig zo bot dat die eerst opnieuw gehaald moest worden. (dit is met een hamer het snijvlak van de zig bekloppen, zodat die weer scherp en vlak is)

'Spurrie' als veevoer heeft Arend nog enkele jaren mee-gemaakt.

Daarna kwam 'Cekedella', zoals Arend dit gewas noemt. Het werd na de roggebouw gezaaid met wat koolzaad eronder. Daardoor was het gewas voor lichte nachtvorst beschermd en nog bruikbaar.

Het was iets sterker dan spurrie, maar al gauw kwamen de bekende stoppelknollen als vervanging. Velen van ons zullen dit produkt nog kennen voor dat deze ook plaats moest maken voor kuilgras en de voedermais die heden ten dage de velden siert.

Zo rond negentiendertig kwamen de eerste onkruidverdelgingsmiddelen op de markt. Arend herinnert zich de Kalkstikstof als een vies goedje. Je moest het strooien met het zaaivom om de nek als er droge vorst was. Zodra het dooide plakte het spul aan de bladeren en stengels van het gewas en daarmee was het leven van het te betrijden onkruid geleden.

Om de kleding te sparen had Arend een regenpak gekocht van Manus Smeenk, die met de 'Benne' langs de deur ging. Dit was dus huisverkoop van kleding.

Na het strooien van de Kalkstikstof ging het regenpak in een teil met water en werd zo weer gereinigd. Jezelf schoon krijgen was een klus die tijd vroeg. Het koolzwarte goedje was bijna niet van je huid te wassen.

Na enkele jaren kwamen de loonspuiters Roozen en Huiskes die met paard en wagen en een ton erop de gewassen bespoten met water vermengd met een geel poeder dat erin werd opgelost.

Een zwaarder paard...

Het eerste Russische paardje werd na enkele jaren trouwe dienst bij paardenkoopman Stern in Lochem inge-ruild voor een zwaarder type. Het werd een halfbloed van het Engelse type. Het was weer een paard dat veel zwaar werk had gedaan. Om de 'schoff' te sparen had de vorige eigenaar onder het schofftuig altijd wagen vet gesmeerd om de huid te sparen.

Nadat een platte wagen was gekocht die wat opgeknapt moest worden kon een melkrit als bijverdienste worden aangenomen.

De wagen was viereneenhalve meter lang en voorzien van patentassen met kleine houten wielen met 3-duims beslag.

Met deze brede wielen kon alleen op vrij harde wegen worden gereden. In slechte en moerassige gebieden was dit type wiel te zwaar.

De brede wielen met ijzerbeslag konden niet met wagensmeer worden gedaan. Arend moest voor de smering tweemaal per jaar naar de dorpsmid Wisselink, die de wielen verwijderde en de olie verving, die het draaigedeelte van as en wiel draaibaar hield.

Direct na de oorlog werden de houten wielen vervangen door luchtbanden. Het was oud legerspul dat voor het boerenwerk nog jaren dienst kon doen. De banden waren 750 x 20 inch.

In die tijd deed een melkrit van Drempt via de Paardestraat naar de fabriek vijftiennegentig cent.

Arend pachtte een rit naar de Emmer, een vroege rit. Om vijf uur stond Arend op en voerde het paard, vervolgens ging hij zelf eten en dan werd ingespannen om niet later dan zes uur weg te rijden.

Om acht uur moest de eerste rit aan de fabriek zijn. Op de terugweg werd de melk voor Kraayvanger de melk-venter meegenomen.

Deze woonde aan de J.F. Oltmansstraat en ventte met melk bij de burger. De ondermelk werd met room op het juiste vetgehalte gebracht en in het laboratorium van de fabriek bemonsterd.

Als dit klaar was ging de consumptiemelk in veertig literbussen en kon worden geladen voor aflevering aan de dorpsmelkman.

Op Maandag ongeveer 2500 liter en door de week 1000 tot 1500 liter. Kraayvanger ventte dit eerst uit met een handkar en later met een ponywagen, totdat de Volkswagen 'pickup' in dienst kwam.

Pensioen...

Arend 'trekt nu al weer vele jaren van Drees' en woont nu alleen op de ouderlijke hoeve, nadat zijn inwonende zuster Gerritje enige jaren geleden is heengegaan.

Hij geniet van zijn pony's, enig geriefvee waaronder een geit en vele -aangelopen- katten.

Vorig jaar is hij gestopt met zijn landje met bongerd naast 'De Visschershoffstede'. Tot dan nog allemaal met de hand bewerkt!

Nu een beetje kalmer aan en buurman Boenink steekt de helpende hand uit om met mechanische paardekrachten bij te springen.

Arend met zijn tachtig plus naar een bejaardentehuis..? Neen, daar is hij het type mens niet voor! Zeg maar van het type natuurmens en wel in hart en nieren. Van stilzitten ga je trouwens...

HVS Steenderen, A. Aalderink

STAN DEKKER STOND BOVENOP ZIJN SCHANS...

Gelukkig een volle bak in Het Anker en dat allemaal op donderdagavond 25 januari 1995. De annonce in de Achtste Steen was een schot in de roos om maar even bij de geschutstermen te blijven. Wat heeft er toch een groot defensief bouwwerk zowel aan de west- als ook aan de oostzijde van de IJssel gestaan!

't is niet meer... doch Stan Dekker uit Leuvenheim liet ons proeven van de tochten, die de veldheren destijds maakten en wist het Steenderens publiek te boeien. Hebben we dat ook allemaal in Steenderen gehad? Vele toehoorders stonden perplex.

Jazeker en we moeten heel diep graven, willen we nog wat vinden, want heel wat klei van deze verdedigingswerken zit nu verwerkt in 18e en 19e eeuwse handvorm- stenen en dakpannen.

WILLEM WILTERDINK KREEG DE VOLLE AANDACHT...

Een fantastische avond, afgelopen 7 december 1995 net na de Sinterklaasdruchte, alleen heeft niet iedereen onze convocatie gezien tussen de meters decemberaanbiedingen in de brievenbus.

Het weer zat trouwens ook wel erg tegen... De volgende avonden komen nog eens in het gemeentelijk aktiviteitenrooster van de Achtste Steen!

Willem liet ons een reis meemaken van emigranten, pioniers, die midden in de vorige eeuw de Achterhoek verlieten om met onbekende bestemming naar Amerika te vertrekken. Nu doen we zo'n reisje in pakweg 10 uur, toen... maanden! vooral als de wind verkeerd stond, want men moest op zeil vertrekken.

Frappant, dat bijna 150 jr later nog zo vele bekende familienamen in de USA rond Michigan een Winterswijks- of Aaltens verleden hebben. Zelfs een persoon, vijfde in de lijn en hij had nog nooit de lage landen gezien... kon het Achterhoekse dialect spreken. Je zou haast zeggen, de 'Achterhoekse taal'.

Willem... kom nog eens een keertje terug, want je schijnt nog meer talenten te hebben.

REDAKTIELEDEN, SCRIBENTEN GEZOCHT...

Leden... de HVS heeft een blad voor ons allen, die geïnteresseerd zijn in de cultuur en geschiedenis van onze regio.

U heeft een gezellige verjaardagavond en... "weet je nog toen en toen."

Toe mensen, ook in jullie schuilt ook zeker schrijftalent! Pak een pen en laat het Uw mede leden van de HVS weten. Schrijf gerust een artikeltje of als dat niet-meer- wil, bijv. door de leeftijd, bel ons even, want dan komt een redaktielid graag langs om Uw woorden op te schrijven, want zo blijft Steenderens historie springlevend voor óns allen!

Oude foto erbij om het compleet te maken. Stap eens over die drempel, want wat reeds 50 tot 100 jaar in het familie kabinet ligt opgeslagen is toch veelal ook interessant om met anderen te delen, nietwaar?

OUDERWETS BROED WEER TERUG IN STEENDEREN...

Een kerkuilenpaar heeft gebruik gemaakt van de broedkast in de grote vijfpalige hooiberg naast "De Visschershoffstede" aan de Wehmestraat. De hooiberg was nog niet gedekt met riet of vader, moeder? kerkuil hield op dik 7m hoogte de wacht op een panlatje onder de windwijzer. Nummer twee kwam snel en het verliefde uilenpaar dook letterlijk de kast in...

In mei drukte van jewelste, want drie jongen bracht het paar in de zomer van 1995 groot. In juni werd het kroost -een maand oud- geringd. Tevens werd er een bescheiden gezondheidsonderzoekje gedaan nav gewicht/vleugellengte met als uitkomst:

Jongen in prima conditie! Begeleider van het Steenderens kerkuilenproject Wied Hendrix te Hengelo Gld. en de coördinator van de Achterhoek, Dick Langwerden waren zeer in hun nopjes.

Vermeldenswaard...! een kerkuilenpaar sleept voor vijf jongen -en eigen eten- tot zestig veldmuizen de kast in en dat allemaal tussen zonsondergang en de volgende zonsopgang en zijn uiterst nuttige vogels in de ecologische kringloop.

De jongen kregen ringen om en nu maar hopen, dat de kerkuilenstand toch weer vooroorlogse aantallen krijgt. 't Leefmilieu van de kerkuil is sterk verbeterd sedert het afschaffen van DDT- en andere bestrijdingsmiddelen, rond 20 jaar geleden.

We hopen maar, dat de ringen ongemeld blijven en dat deze prachtige wijze vogels een vestigingsplekje en partner weten te vinden.

Gemiddeld wordt de kerkuil vier tot vijf jaar, immers het verkeer maakt slachtoffers, doch er zijn exemplaren van 15 á 16 jaar oud bekend.

Er zijn onderzoeken gaande mn. op het gebied van het uitvliegen van de jongere kerkuilen, die op eigen benen gaan staan en de ouders gaan verlaten. Er zijn aanwijzingen, dat bij bijv. drie tot vijf jongen, dit clubje in één vlucht het ouderlijk nest definitief verlaat en wel in één windrichting.

Jong 1 vestigt zich bijv. 10km van het ouderpaar, jong 2 op 15 km, jong 3 op 20km enz. Kortom, promotievoer voor zeergeleerde biologen.

Wij doen het met onze Achterhoekse bescheidenheid, maar... agrarisch Steenderen heeft toch wel een stuk meerwaarde, nietwaar?

Steenderen was een blinde vlek op de kerkuilenkaart, doch nu niet meer, want er zijn broedparen nabij de Molenkolk, Baak en Het Hooge Huijs te Bronkhorst en vast wel op meer plaatsen in onze gemeente.

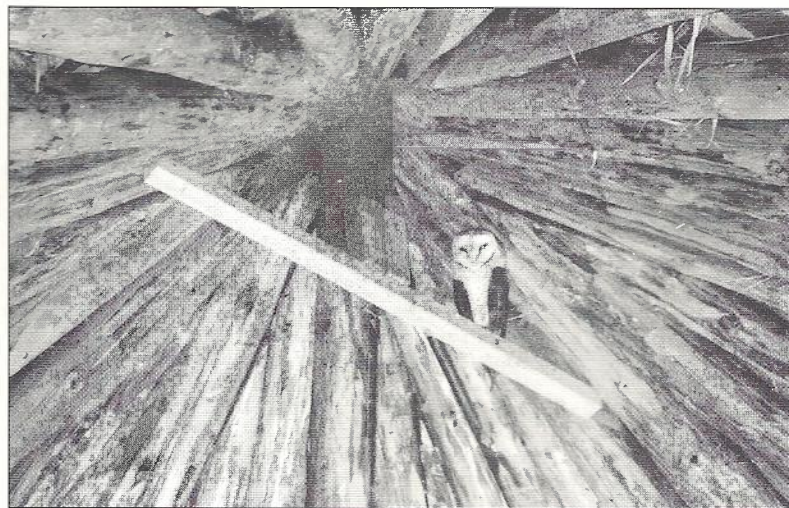
Wied Hendrix wil graag nog enige kasten in de gemeente Steenderen plaatsen. Bij voorkeur in het buitengebied, pakweg 1 tot 2 km van een andere kast af. In een werkplaats/schuur/kap van een boerderij/ligboxenstal niet te dicht bij doorgaande wegen met veel verkeer en bij voorkeur een 'vlucht' het vrije veld in. Plekje in de ligboxenstal of wagenberging?

Help de kerkuil een handje... U kunt Wied Hendrix telefonisch bereiken onder nr. 0575-463908.

P. Kok

Dick Langwerden (links) Wied Hendrix (midden) en assistent (rechts) onderzoeken de jonge kerkuilen.

Vader uil houdt de wacht.

Met een ring verder door het leven.

NATIONALE OPEN MONUMENTENDAG 1996

Zaterdag 7 september a.s., aansluitend de Bronkhorster Kermis en dit jaar één week voor de Steenderense Kermis is het Nationale Open Monumentendag.

Dit jaar hebben we de mogelijkheid om mee te doen, voorts zijn er twee extra redenen, n.l. het duizendjarig bestaan van Steenderen, Rha en Olburgen en het Sint Remigiusjaar.

Een kans om onze NH-kerk eens extra in het monumentenzonnetje te plaatsen. Orgelfonds niet te vergeten...?

Tussen 10.00 en 14.00 uur erop uit trekken op de fiets en de moeilijker ter been in de automobiel, in gelijke trand als onze monumentale fietstochten.

De jaarlijkse Nationale Monumentendag is bedoeld om het publiek te interesseren voor ons cultuur-historische bezit en het behoud ervan.

U heeft vast in het verleden op deze dag weleens vlaggen zien hangen met het bekende sleutelmotief, dat betr. monument binnen en/of buiten te bezichtigen was.

Is het wat voor óns? Een gedachtenspinsel... Café Heezen -net gerestaureerd- als centrale middelpunt en men kan na een kopje koffie starten met een bezoekje aan de kerk, orgelgeluiden aanhoren en aansluitend een tochtje maken langs het monumentale bezit van onze gemeente. Kerkeradsleden, een beetje aan de monumentenweg timmeren voor het orgelfonds... en mogen wij dit schot voor de boeg geven?

TECHNISCH HISTORISCHE COMMISSIE

Een idee... enige weken geleden stond er in het Zutphens Dagblad een verslag van een opmeting van Middeleeuws pand, nabij de markt door een technische commissie van de Historische Vereniging te Zutphen.

Nu hebben wij in onze gemeente 50 Rijksmonumenten en nog veel meer Gemeentelijke monumenten, zo ook plaatsen waar eens historische objecten hebben bestaan. Denk eens even aan het artikel van Holthuysen in deze Zwerfsteen.

Er wordt eens ergens gegraven voor uitbreiding, bouw etc.

Kunnen we inspringen om eens verder te kijken in Steenderens historie? Fred v.d. Mije's handen beginnen te jeuken.

Ja... met schop, troffeltje en vooral borsteltje en niet als een olifant in de porceleinkast!

Zijn er binnen onze kring bouwkundigen, historisch/ archeologisch geïnteresseerden, die van de hoed en de rand weten en het eventuele voortouw op dit gebied willen nemen? Laat het Fred even weten aub...

DEDEN KUNSTENAARS ONZE OMGEVING AAN..?

Wij willen een keer een artikel maken over "Kunst in

alle Gradatiën" met onderwerpen in onze omgeving. Ongetwijfeld zullen kunstschilders en tekenaars in deze eeuw en en voorgaande eeuwen onze gemeenschap hebben vereeuwigd. Schilderijen van dorpen, huizen, landerijen, dorps- en boerenleven, spelende kinderen, maar ook portretten.

Weer later dé fotograaf, die met zijn grote 4x5 duims glazen platencamera met gebogen hoofd onder het zwarte doek zijn fopvogeltje in beweging bracht en allen vereeuwigde voor het nageslacht.

We weten van Jan de Beijer, en Cornelis Pronk, een tijdgenoot, doch... zijn er bijvoorbeeld Haagsche School schilders of hun voorgangers/opvolgers in onze omgeving geweest? En... hangt er mogelijk hier of daar nog wat historie -trouwens ook van gelegenheidsschilders- aan de muur? Leden... laat ons weten en zegt het voort.

KASTELEN

Wij hebben een kasteelkenner bij uitstek, ons lid Jan Harenberg bereid gevonden enige havezathen en kastelen - bestaand en gesloopt - te beschrijven. Waar en wat er stond... wie er woonden... en wanneer het al dan niet onder ging.

Jan is in deze Zwerfsteen begonnen en "Spaensweert" volgt. Dan hebben we gelukkig nog een verbouwd kasteel "Huize Baak", hadden we kasteel "Huis ten Weerde" en "Bronkhorst" en nog vele havezathen. Jan... we zijn je zeer dankbaar en haal maar vast je Steenderens dossier boven water, want deze beschrijvingen gaan erin als Bronkhorster koek!

LEILINDEN UIT BAAK

Vier jaar geleden - in onze Zwerfsteen 92/1 - publiceerden wij een noodbericht over vier leilinden van rond de zestig jaar oud, welke zouden moeten verhuizen als gevolg van de inrichting van het nieuwe bedrijventerrein te Baak.

Ze zijn gered! Ze stonden op de plaats, waar ROWI beheer BV zou gaan bouwen en zijn door de eigenaar Rob Planten met groot materieel verplant naar de tuin van "Huize Landlust" aan de Landlustweg te Steenderen. Planter Planten doet zijn naam eer aan...

3^E HISTORISCHE FIETSTOCHT . . .

Noteer in uw agenda! Zaterdag 11 mei 1996.

Op de valreep kunnen wij u dit bericht nog meegeven, want er kwamen reeds telefoontjes bij uw bestuur binnen.

Onze 3e historische fietstocht zal in het teken staan van het duizend jarig bestaan van onze streken en wie had anders gedacht... In 1994 begonnen we met een mooie route via Bronkhorst naar Baak en langs Toldijk terug. In 1995 waren Rha en Oldburgen aan de beurt. In 1996 besteden we aandacht aan o.a. de ZuidOosthoek van onze gemeente. Zo komen alle windstreken aan de orde.

Wij maken het u gemakkelijk en u kunt zich voor f. 7,50 inschrijven bij het PTT-kantoor in de SUPERmarkt Aalderink te Steenderen. Aldaar een opgavelijst en eenvoudig weg de naam erop en geen geloop met opgavestrookjes etc.

De 'fietscommissie' maakt er weer wat leuks van en geloof het of niet! Er komen nog steeds aanvragen voor de publikaties van onze vorige tochten van 1994 en 1995. Kennelijk toch een schot in de roos?

De fietstocht wordt gehouden op zaterdag 11 mei 1996 en de start is aansluitend een kopje koffie om 10 uur in Het Anker te Steenderen. Laten we vooral hopen, dat de weergoden ons die dag gunstig gezind zijn!

U kunt zich tot een week voor de tocht inschrijven en mochten er senioren zijn, die de tocht met de auto wil

len doen, dan is dat natuurlijk ook mogelijk. Vertel dan even bij de inschrijving, dat u de auto pakt.

Vorige tochten telkens rond de 100 deelnemers, nu mogelijk nog meer...?

TOT SLOT ...

Onze vereniging heeft medio maart 1996 een adressenbestand van 288 leden. Kijken wij naar individuele leden en echtparen, samenwonenden, dan zitten wij ver in de drie honderd. De HVS groeit ieder kwartaal, er worden reeds voorstellen gedaan om onze 'oude' zwerfstenen in herdruk te fotokopiëren.

Beter bekeken!

GRAFISCHE VORMGEVING

PRE-PRESS

RECLAMECAMPAGNES

TEKSTEN

ILLUSTRATIES

DRUKWERK

reclame vormgeving pre-press
**onis &
ten kate**

drukkerij **van
der Meer** bv

Postbus 60, 7200 AB Zutphen
Telefoon 0575-510092 - Fax 518742

Postbus 211, 7200 AE Zutphen
Telefoon 0575-517618 - Fax 518742